

Diplomacija, profit i pravo na znanje

Prof.dr.sc. Diana Šimić
Sveučilište u Zagrebu

Fakultet organizacije i informatike
Prodekanica za znanstvenoistraživački rad
Diana.Simic@foi.hr

- UN - Generalna skupština
- Članak 26.
Svatko ima pravo na **obrazovanje...**
- Članak 27.
Svatko ima pravo slobodno sudjelovati u kulturnom životu zajednice, uživati u umjetnosti i **imati udio u znanstvenom napretku i njegovim dobrobitima.**

- ITU 1998 Konferencija predstavnika Rezolucija 73 predlaže **održavanje svjetskog samita o informacijskom društvu.**
- UN 2000 Ekonomsko i društveno vijeće (ECOSOC): Razvoj i međunarodna suradnja u 21. stoljeću: uloga informacijske tehnologije u kontekstu globalne ekonomije temeljene na znanju - ministarska deklaracija:
 - prepoznaje potencijale IKT-a za ubrzani gospodarski razvoj
 - Izražava zabrinutost zbog postojanja i širenja digitalnog jaza
 - Pristup informacijama i dijeljenje znanja ... zahtjeva hitnu akciju ... kako bi se povećao kapacitet zemalja u razvoju i zemalja u tranziciji da sudjeluju u ekonomiji temeljenoj na znanju ...

- Opća skupština: Rezolucija 55/2 od 18.9.2000.,
Milenijumska deklaracija
 - Osigurati da su dobrobiti novih tehnologija, osobito IKT-a, u skladu s Ministarskom deklaracijom ECOSOC-a 2000 dostupne svima.
- Opća skupština: Rezolucija 56/183 od 31.1.2002.
Svjetski samit o informacijskom društvu
 - Prvi samit otvoren gospodarstvenicima i civilnom društvu (multistakeholder - višedionički)
 - 2 faze: Ženeva (2003) i Tunis (2005)
 - po 3 pripremna sastanka PrepCom-a prije svakog samita

- 2001 - Steven Harnad objavljuje u Nature - The self-archiving Initiative
- 2002 veljača - Budimpeštanska inicijativa za otvoreni pristup
- krajem 2002 predstavnici Hrvatske sudjelovali u Budimpešti na sastanku o otvorenom pristupu

- Vodstvo:
 - Prof.dr.sc. Adama Samassekou predsjedatelj (osobni izaslanik Kofi A. Annana)
 - Asko Numminen (veleopslanik Finske) predsjedava radom na Deklaraciji načela
- Višedionički samit - predstavnici akreditiranih organizacija, predstavnika civilnog društva, gospodarstvenika itd. ([popis sudionika](#))
- Dva glavna dokumenta:
Deklaracija načela i Akcijski plan
- Rad u
 - Plenumu
 - Dvije podsekcije (po jedna za svaki dokument)
 - Ad-hoc skupinama
 - Sastanci na marginama

- Neke zemlje su se protivile da Deklaracija načela ponovo referencira Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima ... koja je prihvaćena 1948!
- Ciljevi kao npr.
 - da do 2015. godine svaka pošta dobije telefonski priključak!
 - da do 2015. godine cijelo stanovništvo ima pristup TV i radio uslugama!

Dr. Francis Muguet (preminuo 2009) predstavnik civilnog društva - lobiranje za otvoreni pristup

- Dokumenti svjetskih samita u pravilu nisu obvezujući
- "Ozbiljne" zemlje planiraju i provode aktivnosti koje slijede dokumente
- Kod zahtjeva za financiranjem ili odobravanjem aktivnosti može se pozvati na dokumente
- Npr. Finska je nakon Ženevske faze provela analizu svojih strategija razvoja informacijskog društva i uskladila ih s Deklaracijom načela iz Ženeve!
- Organizacije UN sustava i specijalne agencije moraju usklađivati svoje dokumente s preporukama UN samita!

- Lipanj 2003 - Izjava o objavljivanju u otvorenom pristupu iz Bethesde
- Listopad 2003 - Berlinska deklaracija o otvorenom pristupu

Paul Verhoef
Europska komisija

- PrepCom 3 ... 15-26.9.
Mnoštvo otvorenih pitanja - vrlo teško dogovaranje ...
sastanci s 500 sudionika ...
- PrepCom 3A ... 10-14.11.
13.11. u Deklaraciju načela uspjeli smo vratiti otvoreni
pristup (Hrvatska) ... USA, EU, Rusija, Kina,
Iz Akcijskog plana je na neobičan način nestao ...
- PrepCom 3B ... 5-6 i 9.12.
iskoristiti proceduralnu grešku da se tekst vrati u
Akcijski plan (Kenija i Hrvatska)

- **Deklaracija načela**

B. Informacijsko društvo za sve - ključna načela

3) Pristup informacijama i znanju

28. Nastojimo promicati univerzalni pristup s jednakim mogućnostima za sve do znanstvenog znanja i stvaranja i diseminacije znanstvenih i tehnoloških informacija, **uključujući inicijative za otvoreni pristup znanstvenim publikacijama.**

- **Akcijski plan**

C3. Pristup informacijama i znanju

10i) Potičemo inicijative koje olakšavaju pristup, uključujući besplatni i pristupačan pristup časopisima i knjigama u otvorenom pristupu, i otvorenim arhivima za znanstvene informacije.

C7. IKT aplikacije: dobrobiti u svim aspektima života

22 E-znanost

b) Promicati elektroničko objavljivanje, različitost cijena i inicijative za otvoreni pristup kako bi znanstvene informacije bile dostupne i pristupačne u svim zemljama na ravnopravnim temeljima.

- Francis Muguet organizirao WSIS događaj:
Open Access: Towards a Free Science - Revolution in Science or Inevitable Scientific Evolution?
- Open Access: a perspective from Croatia - predstavljeni CROSBI, knjižnice i problemi financiranja pristupa do i objavljivanja znanstvenih publikacija

- Tri PrepComa
- Dokumenti:
Tuniško opredijeljenje (commitment)
Tuniška Agenda za informacijsko društvo

- Znanost, obrazovanje i kultura - UNESCO
- SAD ... podrška National Library of Congress za otvoreni pristup
- UK ... parlamentarni izvještaj o otvorenom pristupu
- Hrvatska ... hrcak.srce.hr

- 2006
 - Studija ekonomskog i tehnološkog razvoja tržišta znanstvenih publikacija u EU
 - Izjava Znanstvenog vijeća Europskog istraživačkog vijeća (ERC) o otvorenom pristupu
- 2007
 - Komunikacija Komisije o znanstvenim informacijama u digitalnom dobu
 - Smjernice ERC o otvorenom pristupu
- 2008
 - Priručnik o otvorenom pristupu
 - Pokrenut pilot projekt otvorenog pristupa u FP7
- 2010
 - FP7 projekt OpenAIR ... Open Access Infrastructure for Research in Europe

- 2011
 - Izvještaj o Nacionalnim politikama otvorenog pristupa i čuvanja u Europi
 - Prijedlog za otvoreni pristup u Horizon 2020
- 2012
 - Upitnik o otvorenom pristupu
 - Preporuke za pristup i čuvanje znanstvenih informacija
 - Rezultati javnih konzultacija o znanstvenim informacijama u digitalnom dobu

- prije deset godina činilo se da je nemoguće znatno povećati broj publikacija u otvorenom pristupu
- danas sve više ih ima
- prestižna američka sveučilišta - tvrde da više ne mogu plaćati sve publikacije koje žele pratiti
- čini se da klasični načini publiciranja nisu skalabilni
- za male zemlje poželjna zajednička infrastruktura (hrcak.srce.hr primjer dobre prakse).